

"Lasten työnteko on kaukana leikistä"

Bengalia

**ROOLIPELI, JOKA AUTTAA YMMÄRTÄMÄÄN MAAILMANTALouden
JA LAPSITYÖVOIMAN HYVÄKSİKÄYTÖN VÄLISIÄ YHTEYKSIÄ**

cheap

TEKSTI
NIKLAS KASKEALA
TIINA-MARIA LEVAMO

GRAAFINEN SUUNNITTELU
IIRO TÖRMÄ

ROOLIHÄMMÖT
MIA SAVONEN

PAINO
KANSIOPALVELU OY

BENGALIA-ROOLIPELIN JULKAISEMISTA TUKEE EUROOPAN
UNIONI.

TAKSVÄRKKI RY ON KANSALAI SJÄRJESTÖ, JONKA
TOIMINNAN TAVOITTEENA ON EDISTÄÄ KEHITYSMAIDEN
LASTEN JA NUORTEN ELINOLOJA JA IHMISOIKEUKSIA SEKÄ
KANNUSTAA SUOMALAISTA NUORISOA
MAAILMANLAAJUISEEN YHTEISVASTUUSEEN.

TAKSVÄRKKI RY ON OSA RUOTSISSA VUONNA 1962
SYNTYNYTTÄ YHTEISPOHJOISMAISTA
TAKSVÄRKKILIIKETTÄ.

Sisältö

OPETTAJALLE

TAUSTATIETOA ROOLIPelistä JA OHJEITA SEN TOTEUTTAMISEEN

JOHDANTO	IV
KÄSITELTÄVÄ AIHE JA TAVOITTEET	VI
PELIN KULKU	VII

OPPILAALLE

TAUSTATIETOA LAPSITYÖVOIMAN HYVÄKSIKÄYTTÖSTÄ JA OHJEITA PELAAMISEEN

BENGALIAN KARTTA.....	1
ENNEN PELIN ALKUA	2
PELI ALKAA	10

ROOLIAHMOJEN

ROOLIAHMOJEN ESITTELY JA HEIDÄN NÄKEMYKSIÄÄN LAPSITYÖVOIMAN HYVÄKSIKÄYTTÖSTÄ

13

SANASTO

PELIIN LIITTYVÄÄ SANASTOA JA YK:N GLOBAL COMPACT-FOORUMIN ESITTELY

33

BENGALIA-PELI ON KOKONAISUUDESSAAN TULOSTETTAVISSA TAKSVÄRKKI RY:N
KOTISIVUILTA WWW.TAKSVARKKI.FI. SIVUILLA ON PDF-MUODOSSA MYÖS VALMIIT
ROOLIAHMOJEN NIMIKYLTIT SEKÄ KÄYNTIKORTIT.

Johdanto

Bengalia on kuviteltu maa. Lapsityövoiman hyväksikäyttöön talouttaan turvaavia köyhiä maita on kuitenkin todellisuudessa monia. Cheap on kuviteltu monikansallinen yritys. Myös sille on helppo löytää vastineita todellisuudesta.

Globalisaatiolta eli maailmanlaajuistumiselta ei voi välttyä. Se koskettaa kaikkia ihmisiä ja valtioita, niiden taloutta, politiikkaa ja kulttuuria. Maailmassa elää kuitenkin noin miljardi ihmistä, joiden elämään globalisaatio tuo enimmäkseen haittaa. Monet kehitysmaat kärsivät käänteisestä globalisaatiosta: ne kantavat taakkoinaan pääasiallisesti globalisaation tuhoisia seurauksia.

Bengalia-roolipeli johdattaa pohtimaan yhtä kehitysmaiden kehitystä estävistä globalisaation oireista: lapsityövoiman maailmanlaajuista hyväksikäyttöä.

Peli on osa Euroopan unionin tukemaa Taksvärkki ry:n kansainvälisyyskasvatushanketta. Pelin tavoitteena on kannustaa koululaisia ja opiskelijoita etsimään yhteyksiä maailman tilanteen ja suomalaisen elämäntavan välillä.

Peliä voi asetelmaa ja roolihahmoja muunnellen pelata myös muita ihmisoikeusteemoja käyttäen. Lasten ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja voivat esimerkiksi olla lapsikauppa, lapsisotilaiden värväys, tyttöjen asema tai pakolaislasten tilanne.

Roolipeliä ovat sen laatimisen eri vaiheissa kommentoineet ulkoasiainministeriön neuvonantaja Päivi Mattila, Taksvärkki ry:n opettajatyöryhmä sekä järjestömme kansainvälisyyskouluttajat. Heille kaikille erityiskiitos asiantuntevasta palautteesta.

Toivotamme avartavia hetkiä Bengalia-roolipelin parissa.

Taksvärkki ry

Käsiteltävä aihe ja tavoitteet

*Bengalia -roolipeliä voi pelata erityisesti oppitunneilla, joilla keskitytään **kansainvälisten suhteiden, politiikan ja talouden, demokratian ja ihmisoikeuksien** opettamiseen. Peli on suunnattu erityisesti yläasteiden ylimmille luokille, lukioihin ja aikuisoppilaitoksiin ja erilaisiin opintopiireihin.*

*Peli johdattaa oppilaat pohtimaan **globaalin talousjärjestelmän** rakenteita. Tavoitteena on ymmärtää lapsityövoiman käytön syitä ja seurauksia sekä etsiä ehdotuksia ongelman ratkaisemiseksi. Pelin edetessä oppilaiden kyky hahmottaa omaa toimintaansa osana laajempia yhteiskunnallisia yhteyksiä harjaantuu.*

*Peli toimii lisäksi oppimisympäristönä **kansainvälisten sopimusjärjestelmien** laaja-alaiseen ymmärtämiseen. Peli auttaa myös oppilaita hahmottamaan kansainvälisten kokousten **kokouskäytäntöjä** ja -kulttuuria.*

Valmiit nimikyltit
pelaajille ovat tulostettavina
PDF-dokumentteina internetissä.
www.taksvarkki.fi

Roolihahmojen kautta oppilaat harjaantuvat valitsemaan, yhdistämään ja tulkitsemaan uutta tietoa sekä ottamaan siihen kantaa. Myös oppilaiden vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot kehittyvät.

Peli kehittää oppilaiden ilmaisu-, analysointi-, perustelu- ja arviointikykyä sekä valmiuksia osallistua demokraattisessa järjestelmässä tapahtuvaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Peli sopii sovellettavaksi äidinkielen, elämäntutkimuksen, historian, filosofian, maantiedon ja yhteiskuntaopin oppitunneilla.

Vinkkejä pelamiseen ja neuvotteluun

On suositeltavaa, että **opettaja toimii pelinjohtajana** ja kokouksen puheenjohtajana. Opettajan tehtävänä on huolehtia ajan seurannasta, neuvottelujen sujuvasta etenemisestä ja oppilaiden aktiivisesta osallistumisesta. Opettaja voi myös pelin edetessä kirjata ylös yhteisten päätösten avainkohtia.

Kokouksen puheenjohtajana opettaja voi tuoda peliin jännittäviä käänteitä esimerkiksi kertomalla puheenvuoroissaan ulkomaailman kuvitteellisista reaktioista tai tuoden keskusteluun ajankohtaisia kannanottoja ja tuoreita kansainvälisiä uutisia.

Pelaajille voi myös pelin edetessä jakaa **kirjallista taustatietoa**. Tällöin ryhmät voivat halutessaan hyödyntää uusia tietoja parempiin neuvotteluasemiin pyrkiessään.

Taksvarkki ry päivittää kotisivuilleen ajankohtaisia Bengalia-pelin aiheisiin liittyviä linkkejä, jotka löytyvät osoitteesta www.taksvarkki.fi.

Pelin kulku

Seuraavassa on kaksi ehdotusta siitä, miten peli voidaan jakaa eri oppituntien kesken. Opettajat voivat kuitenkin vapaasti soveltaa ja tiivistää peliä omiin oppituntikonaisuuksiinsa soveltuvaksi.

1. OPPITUNTI *Oppilaat lukevat Aluksi-osion sekä Peli alkaa -osion tekstit maailman lapsityövoimatilanteesta ja Bengalian tilanteen taustoista. Opettaja esittelee pelin säännöt ja tavoitteet. Oppilaat jaetaan kahdeksaan ryhmään, jotka edustavat neuvottelun kahdeksaa osanottajaa. Ryhmät valmistautuvat neuvotteluihin lukemalla aineistovihkon kuvaukset kokouksen osanottajista. Ryhmät pyrkivät vastaamaan oman roolihahmonsä näkökulmasta tehtävänannossa esitettyihin kolmeen kysymykseen (sivu 12). Kotitehtävänä oppilaat voivat hakea lisätietoa Internetistä ja muista tietolähteistä.*

2. OPPITUNTI *Mikäli opettaja/oppilaat ovat hankkineet aiheesta taustatietoa tai oppitunnilla on mahdollista hakea lisää tietoa, käytetään tunnin alku uuden tiedon keräämiseen roolihahmoa vastaavissa ryhmissä. Neuvottelun ensimmäinen osio alkaa. Ryhmä valitsee keskuudestaan sitä edustavan osanottajan neuvotteluun. Neuvottelun aikana muut ryhmän jäsenet istuvat neuvotteluun osallistuvan lähellä antaen hänelle tarvittaessa ohjeita ja taustatukea. Ryhmien edustajat esittävät näkemyksensä Bengalian tilanteesta ja vastaavat tehtävänannon kolmeen kysymykseen. Esitysten jälkeen ryhmät voivat käydä epävirallisia keskusteluja ja neuvotteluja (käytäväkeskusteluja).*

On suositeltavaa, että viimeisellä oppitunnilla ryhmä käyttää tarpeeksi aikaa keskusteluun siitä, mitä opittiin ja kuinka se on sovellettavissa omaan elämään ja arkeen.

Oppilaiden kanssa voi käydä läpi esimerkiksi seuraavia asioita:

- Mitä pelin aikana tapahtui ja mitä oppilaat kokivat?
- Mitä he oppivat itsestään?
- Mitä he oppivat käsitellyistä asioista?
- Miten he voivat käyttää oppimaansa hyväkseen?

3. OPPITUNTI Viralliset neuvottelut alkavat. Ryhmien edustajat esittävät puheenjohtajan pyynnöstä ratkaisuehdotuksensa Bengalian tilanteen helpottamiseksi ja lapsityövoiman hyväksikäytön vähentämiseksi. Neuvottelun kuluessa ryhmillä on mahdollisuus painostaa muita tai liittoutua samanmielisten neuvottelijoiden kanssa. Loppuaika tunnista käytetään yhteisen ratkaisuehdotuksen löytämiseen.

4. OPPITUNTI Viimeisessä kokouksessa ryhmillä on toivottavasti esitettävänä yhteinen suunnitelma Bengalian kriittisen tilanteen purkamiseksi ja maailmanlaajuisen lapsityövoiman käytön vähentämiseksi. Yhteisymmärrystä ei kuitenkaan välttämättä synny –näinhän käy myös usein oikeissa kansainvälisissä neuvotteluissa. Näkemyksiä ja vaihtoehtoja lapsityövoiman hyväksikäytön vähentämiseksi on monia. Tärkeintä pelissä onkin saada tuntuma ratkaisujen etsimisen ja saavuttamisen eri puoliin.

Vaihtoehtoinen tuntijako

1. OPPITUNTI Oppilaat jaetaan kahdeksaan ryhmään, jotka edustavat kahdeksaa eri roolihahmoa. He valmistelevat Bengalia-pelissä esitettyä taustatietoa ja Internetiä apuna käyttäen roolihahmon näkökulmasta esityksen Bengalian lapsityövoimatilanteesta ja maailmanlaajuisesta lapsityövoiman hyväksikäytöstä.

2. OPPITUNTI Ryhmät pitävät esityksensä. He voivat vapaasti valita esitystavan. Esitysten jälkeen oppilaat voivat esittää toisilleen aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja kyseenalaistaa roolihahmojensa näkemyksiä.

Gauknabad

Bengi

DURGU ★

DURGUN SUISTOALUE

BENGAL

Zantá

Raj

Su

Bengalore

Gifu

Pai

Snad (Bengalia)

BENGALIA

HALLITUSMUOTO: TASAVALTA

RAHAYKSIKKÖ: RUKI (1 EURO = 73 RUKIA)

PÄÄKAUPUNKI: DURGU

VÄKILUKU: NOIN 37 MILJOONAA

PINTA-ALA: 42 875 KM²

VIENTITUOTTEET: VAATTEET, RIISI, TEE, KALA, KUMI

VIRALLINEN KIELI: BENGALA

USKONNOT: ISLAM 43 % , BUDDHALAISUUS 39%,

KRISTINUSKO 9%, MUUT 9%

BKT ASUKASTA KOHDEN: USD 250

LUKUTAITO: 47 % YLI 15-VUOTIAISTA OSAA LUKEA

ODOTETTAVISSA OLEVA ELINIKÄ: 56 VUOTTA

IMEVÄISYYSKUOLLEISUUS: 8%

VÄESTÖN KASVU: 2%

PINNANMUODOT: YLÄNKÖJÄ, VUORISTOJA JA DURGUN

SUISTOALUE. ITÄ-BENGALIASSA WAMBALA-VUORISTO

JONKA KORKEIMMAT HUIPUT YLI 7000 METRIÄ.

KASVILLISUUS: AROA JA AAVIKKOA

PÄÄELINKEINOT: MAANVILJELY 45%, KALASTUS 12%,

KARIATALOUS 10%, PALVELUALA 15%, TEOLLISUUS 18%

AUTON MAATUNNUS: BNG

Lapsen työnteko on kaukana leikistä

BENGALIA-ROOLIPELIN tavoitteena on etsiä ratkaisua sille, miten voitaisiin estää monikansallisten yritysten suosima lapsityövoiman hyväksikäyttö.

Nykyään puolet maailman sadasta suurimmasta talousmahdistista ei suinkaan ole valtioita –vaan yrityksiä. Täten valtiot eivät ole yksin vastuussa siitä, miten lapsen oikeudet toteutuvat.

Myös monikansallisten yritysten ja kansainvälisten järjestöjen, kuten Euroopan unionin (EU), Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ja Maailman kauppajärjestön (WTO) on työskenneltävä lapsityövoimakysymyksen ratkaisemiseksi.

Viime aikoina yleinen tyytymättömyys ja epäluuloisuus monikansallisia yrityksiä kohtaan on kasvanut. Kansalaisliikkeet ja tavalliset kuluttajat vaativat yrityksiltä suurempaa vastuuta paikallisten ihmisten hyvinvoinnista ja ympäristön tilasta.

Yhä useammat monikansalliset yritykset laativat paineen alla toiminnalleen eettisiä sääntöjä. Jo satoja yrityksiä on liittynyt YK:n *Global Compact* –hankkeeseen. Näin ne ovat sitoutuneet muun muassa lapsityövoiman poistamiseen omassa toiminnassaan. Mutta onko kysymyksessä vain yritysten strategia voittaa kuluttajia puolelleen ja saada toiminnalleen YK:n hyväksyntä?

Miten pystytään viime kädessä valvomaan, kuinka yritykset maailmanmarkkinoilla toimivat? Onko talouden eettisillä pelisäännöillä ylipäätään mitään konkreettista vaikutusta ihmisoikeuksien toteutumiseen ja köyhyyden vähentämiseen maailmassa?

Miten kuluttajat voivat toimia ekologisesti ja eettisesti oikein, kun arkipäiväisten kulutustavaroiden alkuperän selvittäminen käy yhä vaikeammaksi?

Mitä mieltä sinä olet?

Lapsityöläisillä ei ole lomaa eikä vapaapäiviä

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (*Convention on the Rights of the Child*) mukaan lasta tulee suojella kaikelta taloudelliselta hyväksikäytöltä, joka estää hänen oikeuttaan lepoon, koulunkäyntiin, virkistykseen, leikkiin ja harrastuksiin.

Sopimuksen ovat ratifioineet Yhdysvaltoja ja Somaliaa lukuun ottamatta kaikki maailman valtiot. Voisi täten olettaa, että maailman lapset ja nuoret eläisivät turvattua elämää. Monella heistä, niin kuin sinullakin, on toki mahdollisuus hyvään elämään, mutta aivan liian monella ei.

Joka päivä noin 80 000 lasta aloittaa ensimmäisen työpäivän –koulun sijaan. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n (*International Labour Organisation*) mukaan maailmassa on 211 miljoonaa 5–14-vuotiasta päätoimisesti työtä tekevää lasta.

Eniten lapsia käytetään työvoimana Aasiassa ja Afrikassa, mutta myös Latinalaisessa Amerikassa ja eräissä eteläisen ja itäisen Euroopan maissa.

Entä sitten? Ovathan suomalaiset koululaisetkin tottuneet tekemään ylimääräisen taskurahan eteen töitä: hampurilaisketjun myyjinä, ruuhka-apulaisina lähikaupassa tai leikkaamalla nurmikkoa kesälomilla. Sitä paitsi koulunkäyntikin käy aika ajoin työstä.

Maailman lapsityöläisten arki on kuitenkin toisenlaista kuin pizzeriassa viikonloppuna tuuraavan suomalaisen nuoren. Maailman lapsityöläiset tekevät 12-tuntisia päiviä pelloilla, teollisuuslaitoksissa, työpajoissa ja kaivoksilla.

Työ on henkisesti ja fyysisesti raskasta. Lapsityöläisillä ei ole lomaa eikä vapaapäiviä. He eivät käy koulua.

Miksi vanhemmat eivät sitten lähetä lapsiaan kouluun? Niukkuudessa elävät kotitaloudet tarvitsevat lasten työpanosta selviytyäkseen arjestaan: vuokrista, ruokalaskuista ja muista menoista. Lasten tuloilla rahoitetaan neljäsosa kehitysmaiden köyhien perheiden menoista.

Jos maailmassa säästettäisiin seitsemän miljardia euroa joka vuosi kymmenen vuoden ajan, kaikki maailman koulua käymättömät lapset pääsisivät kouluun. Eurooppalaiset käyttävät vuodessa tuon seitsemän miljardia euroa jäätelöön ja amerikkalaiset saman summan kosmetiikkaan.

Talouden globalisaatio koskettaa jokaista

Maailma elää yhteiskunnallisen murroksen aikaa: eri kulttuurien taloudelliset, maantieteelliset ja sosiaaliset rajat ovat heikenneet tai katoamassa. Tätä muutosta kutsutaan globalisaatioksi.

Myös maailmantalous on yhtenäistynyt eli globaalistunut. Talouden globalisaation taustalla vaikuttaa muun muassa uusliberalistinen näkemys siitä, että talous on tehokkainta ja tuottaa maailman ihmisille eniten hyvinvointia silloin, kun valtiot puuttuvat sen toimintaan mahdollisimman vähän.

Paikalliset markkinat ovat hyvää vauhtia katoamassa. Niiden tilalle on tullut maailmanlaajuisesti toimivat yhteismarkkinat: pääomalla ja kaupankäynnillä ei ole valtioiden rajoja.

Lähileipomosi omistaja ei välttämättä olekaan paikallinen leipuri vaan suuri kansainvälinen leipomoketju. Tuore patonki on ehkä esikypsytetty Ranskassa, pakastettu ja tuotu Suomeen, jossa leipomotyöntekijä sen aamulla paistaa.

Jotta yritys menestyisi, on sen toimittava tehokkaasti ja laaja-alaisesti. Siksi tuotantolaitokset hajauttavat toimintaansa erityisesti maihin, joissa kustannukset ovat alhaisia.

Tuotannon sijoittumiseen vaikuttavat toki muutkin tekijät: kuljetuskustannusten aleneminen, tieto- ja viestintätekniikan sekä teknologian kehittyminen.

Kilpailu on kovaa. Viidennes maailman ihmisistä kuluttaa enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Hyvinvointi ei silti ole jakautunut tasaisesti kaikille.

Missä sinun t-paitasi on valmistettu?

Käyttämällä halpaa työvoimaa yritykset saavat tuotantokustannuksensa alenemaan. Täten halvalla palkatuista työläisistä tulee osa kansainvälistä kilpailua.

Joissakin maissa työnantajat palkkaavat mielellään lapsia, koska heille voi maksaa alhaisempaa palkkaa kuin aikuisille.

Saattaakin olla, että köyhän perheen isä on työtön, mutta perheen lapset ovat töissä. Lapset osaavat harvemmin vaatia omia etujaan. He mukautuvat myös paremmin yksitoikkoiseenkin työhön.

Entä jos saisit tietää, että tänään päälläsi olevan t-paidan valmistamiseen on osallistunut lapsityöläinen? Tai jos t-paitasi onkin valmistanut alipalkattu perheen isä, joka lähettää lapsensakin työhön? Onko sillä mitään väliä?

Nykyään on yhä vaikeampi tietää, missä kuluttamamme tuotteet valmistetaan. Suomessakin on myynnissä monia tuotteita, joita lapset ovat jossain vaiheessa tuotantoketjua valmistaneet.

Monet kansainväliset ja kansalliset kansalaisjärjestöt vaativat lapsityövoimaa hyväksikäyttäviä yrityksiä eettiseen vastuuseen toimistaan. Järjestöt ovat kehottaneet kuluttajia boikotoimaan meille suomalaisillekin tuttuja yrityksiä.

Julkisen keskustelun aktivoiminen ja boikotit herättävät ihmisiä tiedostamaan heitä koskettavia asioita. Mutta ne eivät riitä.

Lapsityövoiman vähentämiseksi tarvitaan köyhyyden kierteen katkaisemista. Kehitysmaiden raskaita velkataakkoja tulee vähentää. Näiden maiden tasavertaista asemaa maailmanmarkkinoilla on vahvistettava. Näillä toimilla puututaan myös lapsityövoiman hyväksikäyttöön.

Yhtä lailla oleellista on tukea kehitysmaiden ponnistuksia terveys- ja koulutussektorin kehittämiseksi. Unohtamatta demokratian tärkeyttä: lapsityövoiman hyväksikäyttö vähenee, kun maailman valtiot sitoutuvat ihmisoikeuksien noudattamiseen.

Hyödyllisiä linkkejä

*www.corpwatch.org • www.ykliitto.fi • www.ilo.org • www.amnesty.org
www.unglobalcompact.org • www.reilukauppa.fi • www.eettinenfoorumi.org*

maailman siivut

MIA SAVONEN

Ole Mortensen

YK:n maine on vaakalaudalla

► **YK:N** päämajassa ollaan valmistautumassa Global Compactin vuosittaiseen kokoukseen. Lapsityövoimaongelma näyttää media-kohun seurauksena nousevan tärkeimmäksi kokouksessa käsiteltäväksi asiaksi.

Kokoukseen osallistuu muun muassa liikemaailman, ihmisoikeusjärjestöjen, ammattiyhdistysliikkeiden ja YK-järjestöjen edustajia. Kokoukseen on kutsuttu myös

bengalialaisia valtion, yritysten ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Mielenosoittajia on saapunut paikalla runsain määrin vaatimaan yrityksiltä vastuuta lapsityövoiman hyväksikäytöstä. Monet mielenosoittajat ovat kriittisiä Global Compact -foorumia kohtaan. He ovat sitä mieltä, että se palvelee vain yritysten etuja.

Liittyessään Global Compactiin yritykset sitoutuvat sen yhdeksään eettiseen periaatteeseen. YK:ta on arvosteltu siitä, että foorumi antaa yrityksille mahdollisuuden parantaa imagoaan samalla kun valvonnan puuttuessa niiden ei ole tähän mennessä tarvinnut noudattaa sopimuksen periaatteita.

Lisäksi Global Compactiin on päässyt mukaan monia yrityksiä, joiden toiminta ihmisoikeuksien ja ympäristönsuojelun saralla on vähintäänkin kiistanalaista.

Mielenosoittajat ja monet kansalaisjärjestöt vaativatkin YK:n ja yritysmaailman pitämistä erillään tai ainakin valvonnan parantamista ja rangaistusjärjestelmän luomista niille yrityksille, jotka rikkovat sopimusta.

Näissä kireissä tunnelmissa valmistaudutaan kokoukseen. ◀

Elintarvikejät soluttautune

► **YK:N** alaiset Maailmanveveysjärjestö WHO sekä elintarvike- ja maatalousjärjestöt ovat vuosien ajan olleet elintarvikeyritysten tustyon kohteena. Coca Heinz, General Foods ja kayhtiö Philip Morrisin ja Kraft ovat halunneet erityisesti YK:n elintarvikejärjestöjen piirissä tehtävien lainsäädäntötyöhön, arvioidaan kopoliselta riippumattomilta tutkijalta tilaamassa sessä.

Tutkimusraportin on Conneticutin yliopiston Norbert Hirsch aikaisemmin selvittänyt kayhtiöiden lobbausta.

Elintarvikealan yritykset haluavat estää maatalouden tuotteen valmistamista uusien tuotteiden valmistuksen pääsystä. Ne pitävä

NORSUNLUUTA
SAA TAAS KAUPATA

AFRIKKA JA NAMIBIA

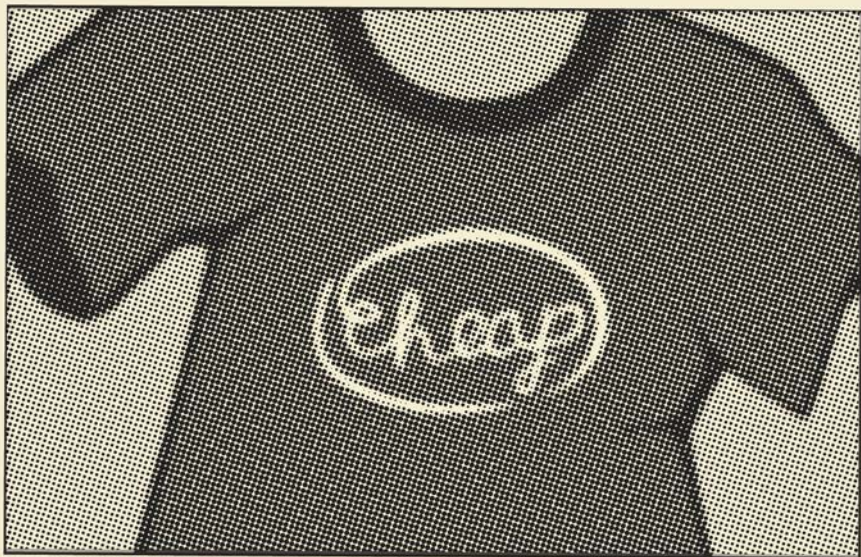

BENGALIALAISET VAATIMASSA HALLI- TUSTA VASTUUSEEN CHEAPIN TOIMISTA

DURGU Bengialilaiset ovat vaatineet maansa hallitukselta lisää toimia lapsityövoiman hyväksikäytön vähentämiseksi. Maan päättäjiltä vaaditaan muun muassa perheiden toimeentulomahdollisuuksien parantamista ja lasten koulunkäynnin tukemista. Lapsityövoiman hyväksikäyttö on Bengaliassa vielä yleistä; erityisesti maaseudulla, missä suurin osa lapsityöläisistä työskentelee perheensä viljelmillä.

Viime vuosina, ulkomaisten investointien lisääntyessä, on myös vientiteollisuudessa työskentelevien lapsityöläisten osuus kasvanut Bengaliassa. Varsinkin maan tekstiiliteollisuudessa lapsityövoiman hyväksikäyttö on yleistä, koska se on työnantajille halpaa ja vahvistaa yrityksen kilpailuasemaa maailmanmarkkinoilla.

Bengalian hallitus on kuitenkin pahassa välikädessä. Bengalia on yksi maailman köyhimmistä maista ja se tarvitsee kipeästi ulkomaisia sijoittajia. Tiukemmat työlait saattaisivat johtaa yritysten siirtymiseen johonkin toiseen halvan työvoiman maahan. Toisaalta Bengalia ei halua leimautua maaksi, joka sallii lapsityövoiman hyväksikäytön ja työläisten oikeuksien polkemisen.

Nuorison suosikkipaitoja valmistava yritys jäi kiinni lapsityövoiman hyväksikäytöstä.

Cheapin tuotteet ovat lasten valmistamia

Monikansallinen vaatetusalan yritys Cheap on jäänyt kiinni lapsityövoiman hyväksikäytöstä.

Suuryritysten ympäristöarvoja ja toiminnan eettisyyttä valvova kansalaisjärjestö on paljastanut, että Cheapin t-paitoja Bengaliassa valmistava alihankkija käyttää tuotannossaan lapsityövoimaa.

Talouden globalisaatio on kiihdyttänyt yritysten välistä kilpailua ja lisännyt tarvetta yhä halvemman työvoiman käyttöön. Niinpä Cheap on alhaisempien työvoimakustannusten perässä siirtänyt tuotantonsa kehitysmaihin.

Cheap ei tosin itse omista yhtäkään tuotantolaitosta vaan alihankkijat valmistavat kaikki yhtiön tuotteet. Yritys on kieltänyt tienneensä, että sen alihankkijat ovat käyttäneet lapsityövoimaa.

Cheapin pääjohtaja sanoo, että hänen yrityksensä ei ole vastuussa alihankkijoidensa työvoimapolitiikasta.

Hänen näkemyksensä on, että on Bengalian viranomaisten tehtävä valvoa, että lapsityövoimaa ei käytetä. Monet ihmisoikeusjärjestöt ja ammattiyhdistysjärjestöt ovat eri mieltä.

Cheapin kannalta tilanteen tekee kiusalliseksi se, että yritys on hiljattain liittynyt Glocal Compact nimiseen YK:n ja yritysten väliseen keskustelufoorumiin.

Global Compact on YK:n hanke, jonka tarkoituksena on rohkaista ja edistää eettisiin periaatteisiin pohjautuvaa yritystoimintaa. Hankkeessa mukana olevien yritysten tavoitteena on noudattaa ihmisoikeuksiin, työskentelyolosuhteisiin ja ympäristöön liittyviä eettisiä periaatteita.

Liittyessään Global Compactiin Cheap on sitoutunut taistelemaan lapsityövoiman hyväksikäyttöä vastaan.

Yhä kasvavampi joukko suomalaisia kuluttajia on viime viikkoina boikotoinut Cheapin tuotteita ja aktivistiryhmät ovat järjestäneet mielenosoituksia Cheapin toimipisteiden edessä ympäri maailmaa.

Michael Gordon,
Cheapin johtaja

PELI ALKAA

Kovan tason neuvottelu lapsityövoimasta käynnistyy

NEUVOTTELUPÄIVÄNÄ maailman lehtien pääotsikoihin on noussut Cheap-yritys. Sen alihankkija on törkeästi käyttänyt Bengalian lapsia halpana työvoimana. Paljastus on asettanut YK:n noloon valoon. Bengaliassakin ollaan asiasta näreissään.

Bengalian työministeri on jo matkalla Global Compactin vuosikokoukseen New Yorkiin. Samaan aikaan YK:n apulaisihmisöikeuskomissaari antaa paikan päällä asiasta lausuntoa brittiläisen uutistoimisto BBC:n suorassa televisiölähetyksessä.

Työministerin kanssa samassa lentokoneessa matkustavat myös bengalialaisten lasten asemaa ajavan järjestön BANCin edustaja sekä paikallisen tehtaan omistaja. Heidän selaillessa kiireisesti päivän ot-sikoita ja omia muistiinpanojaan muut kokoukseen osallistujat ovat jo majoittautumassa New Yorkiin.

Aamun sarastaessa Bengalian-kone laskeutuu J.F. Kennedyn lentokentälle. Edustajia ovat vastassa kansainvälisten uutistoimistojen toimittajat. Bengalialaiset välttelevät tungeksivia tiedotusvälineiden edustajia ja kiiruhtavat YK:n päämajassa pidettävään kokoukseen.

Tehtävän aloitus

Luokka on jaettu kahdeksaan ryhmään, joista jokainen edustaa yhtä kokoukseen osallistuvaa roolihahmoa. Tutustukaa esittelyihin jokaisesta kokouksen osanottajasta.

Lukekaa tarkkaan kaikkien roolihahmojen kuvaukset. Näin tunnistatte, millaisia näkökantoja kukin edustaa: ketkä ovat roolihahmonne vastustajia, kenestä taas saatte liittolaisia oman näkökantanne ajamiseksi. Tämä helpottaa oman neuvottelustrategianne laatimista.

Valitkaa ryhmästä yksi oppilas, joka käy ryhmän puolesta virallisia neuvotteluja.

Neuvottelu I

Kokous alkaa niin, että pelinjohtajana ja kokouksen puheenjohtajana toimiva opettaja pyytää ryhmien edustajia esittelemään itsensä, oman kantansa Bengalian tilanteesta sekä vastaamaan puheenvuorossa kolmeen alla esitettyyn kysymykseen. Roolihahmoa edustavan kannattaa perustella kantansa hyvin ja pyrkiä vakuuttamaan muut. Kuunnelkaa myös tarkkaan, mitä ehdotuksia muilla on esitettävänä.

*Pyrkikää ensimmäisessä neuvottelussa
vastaamaan lyhyesti seuraaviin kysymyksiin:*

- 1. Miksi lapset joutuvat tekemään työtä?**
- 2. Miksi työnantajat ottavat lapsia töihin?**
- 3. Mitä voisi tehdä lapsityövoiman hyväksikäytön vähentämiseksi?**

Taktikointi

Esittelyjen jälkeen ryhmillä on aikaa vetäytyä pohtimaan kuulemaansa ja muotoilemaan strategiaa. Tätä aikaa voi myös käyttää keskusteluihin muiden kanssa. Ehkä löydätte toisen ryhmän kanssa yhteisiä linjauksia ja haluatte liittoutua.

Neuvottelu II

Kun peli jatkuu, on teidän tässä uudessa neuvotteluvaiheessa oltava jo valmiita antamaan konkreettisia ratkaisuehdotuksia, joihin muilla ryhmillä on mahdollisuus kommentoida.

Pelin aikana pelinjohtaja kertoo myös ulkomaailman reaktioista: tiedotusvälineiden välittämistä uutisista, kokouksen ulkopuolella järjestettävistä mielenosoituksista niin New Yorkissa kuin Bengaliassakin. Mahdollisesti joissain Euroopan maissa on käynnistetty Cheapin tuotteiden boikottikampanjoita.

Teidän on otettava huomioon ulkomaailmasta tulleet tiedot ja huomioitava päätöksenne seuraamuksia tuoreiden uutisten ja tietojen valossa. Teidän on myös pohdittava, miten perustelette julkisuudessa edustamanne kannan ja yhteiset päätökset.

MICHAEL McGordon

Toimitusjohtaja
Cheap

"On täysin luonnollista, että yritykset siirtävät tuotantoaan sinne, missä se on halvinta. Vapaa markkinatalous perustuu pääoman vapaaseen liikkuvuuteen. Vapaakauppa on paras keino nostaa kehitysmaat köyhyydestä. Globalisaatio hyödyttää köyhiä maita, kuten Bengaliaa. Investointimme Bengaliaan ovat nopeuttaneet maan modernisoitumista ja tarjonneet töitä. Ei ole Cheapin vika, jos Bengalian viranomaiset eivät pysty valvomaan lapsityövoiman käyttöä. Pyrimme toimimaan lapsityövoiman poistamiseksi. Haluan kuitenkin korostaa, että resurssimme eivät riitä jatkuvasti valvomaan itenäisten alihankkijoidemme työvoimapolitiikkaa."

CHEAPIN KALTAISTEN monikansallisten yritysten on pystyttävä vastaamaan joustavasti markkinoiden vaatimuksiin ja pystyttävä muuttamaan tarvittaessa nopeasti esimerkiksi tuotannon määrää, tuotteiden koostumusta tai työvoimaa koskevia käytäntöjä. Yritykset ovat hajauttaneet tuotantonsa ympäri maailmaa sen perusteella, missä tuotantokustannukset ovat halvimmat. Uusia, vielä halvempia tuotantopaikkoja etsitään jatkuvasti.

Michaelin näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA *Tottakai Cheap tavoittelee voittoa, mutta niinhän yritysten tuleekin tehdä, eikä Cheap toimi mitenkään häikäilemättömästi. On lopujen lopuksi kuluttajien ja meidän kaikkien edun mukaista, että Cheap tuottaa markkinoille edullisia ja laadukkaita tuotteita. Cheap on myös vapaaehtoisesti liittynyt Global Compactiin.*

VASTAAN *Cheapin toimitusjohtajan vakuuttelut kätkevät sen tosiasian, että yrityksen tavoitteena on vain maksimoida omistajiensa voitot. Voiton-tavoittelusta kielii myös se, että yritys siirtää tuotantoansa aina sinne, missä se on halvinta, välittämättä maan ihmisoikeustilanteesta tai lapsityövoiman hyväksikäytöstä. Cheapin tulisi olla vastuussa koko tuotanto-ketjunsä työvoimapolitiikasta varsinkin, kun yhtiö on Global Compactissa sitoutunut tukemaan lapsityövoiman hyväksikäytön poistamista.*

PAOLA
Roselli

Toiminnanjohtaja
Consortium for Global Business
(GBC)

”Vapaakauppa

ja talouden globalisaatio lisäävät tuotannon tehokkuutta, kun jokainen maa voi erikoistua sellaiseen tuotantoon, jossa se on suhteellisen vahva. Kehitysmaat voivat tarjota halpaa työvoimaa, kun taas teollisuusmaat voivat keskittyä tarjoamaan hallinnollisia, teknisiä ja taloudellisia resursseja. Tuloksena on se, että kaikki pystyvät hankkimaan enemmän tuotteita ja palveluja halvemmalla. Tuotannon hajauttaminen ympäri maailmaa tarjoaa vähiten kehittyneille maille mahdollisuuden vientiteollisuuden harjoittamiseen, ja sitä kautta teollistumiseen ja vaurastumiseen.”

GBC PYRKII AJAMAAN yritysten etuja toimimalla muun muassa Maailman kauppajärjestössä (WTO) ja tekemällä vaikutustyötä yritysten puolesta. GBC on mukana Global Compactissa ja kannattaa yritysten eettisen vastuun ja ympäristövastuun lisäämistä. Järjestön mielestä yritysten eettisen toiminnan pitäisi kuitenkin perustua vapaaehtoisuuteen.

Lapsityövoimakysymyksessä GBC on sitä mieltä, että päävastuu lapsityövoiman hyväksikäytön poistamisesta on kansallisilla hallituksilla, mutta myös yritysten tulisi pyrkiä samaan tavoitteeseen. Järjestö tuomitsee Cheapin toiminnan Bengaliassa, mutta korostaa, että yhtiö pyrkii mahdollisuuksiensa mukaan toteuttamaan Global Compactin periaatteita, ja huomauttaa monista edistysaskelista, jota Cheap on ottanut eettisen yritystoiminnan alalla.

Paolan näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA *Paola on oikeassa: vapaakauppa ja talouden globalisaatio ovat ainoa kestävä ratkaisu köyhyyteen. Autamme Bengalian kaltaisia maita parhaiten ostamalla heidän tuotteitaan ja investoimalla paikan päälle. Näin integroimme köyhiä maita paremmin maailmantalouteen.*

VASTAAN *Houkutelukseen ulkomaisia investointeja kehitysmaat eivät voi asettaa tiukkoja ympäristö- ja työnormeja. Tämä mahdollistaa juuri esimerkiksi lapsityövoiman hyväksikäytön. Talouden globalisaatio näyttää hyödyttävän eniten jo valmiiksi varakkaita maita ja ihmisiä, mutta se aiheuttaa myös alueiden, sosiaalisten ryhmien ja sukupuolten välistä eriarvoisuutta.*

EMMI Kivenniemi

Suomalainen opiskelija
Maailman reilun kaupan puolesta

”Järkyttävää, että Cheap käyttää tuotannossaan hyväkseen lapsityövoimaa. Kauniista sanoista huolimatta yhtiö ei ole tehnyt mitään toteuttaakseen Global Compactin periaatteita. Onkin arveluttavaa, että YK tekee yhteistyötä Cheapin kaltaisen yrityksen kanssa, joka ajattelee vain rahaa ja vähät välittää ihmisoikeuksista. Suurten monikansallisten yritysten valta on kasvanut viime vuosina huolestuttaviin mittasuhteisiin. Monikansallisten yritysten keskeisestä asemasta kertoo sekin, että 500 suurinta monikansallista yritystä hallitsee noin 70 prosenttia kansainvälisestä kaupasta. Kuluttajat voivat kuitenkin vaikuttaa ostospäätöksillään yritysten toimintaan. Kehotankin kaikkia boikotoimaan epäeettisesti tuotettuja Cheapin tuotteita.”

MAAILMAN REILUN KAUPAN PUOLESTA -järjestö on yksi monista tasa-arvoisemman maailmankaupan puolesta toimivista järjestöistä. Reilun kaupan merkki auttaa tukemaan oikeudenmukaista maailmankauppaa. Se pyrkii myös vaikuttamaan politiikkoihin ja yrityksiin. Alueilla, joilla reilun kaupan merkkituotteita valmistetaan, edistetään sosiaalista, taloudellista, ja demokraattista kehitystä. Yksi reilun kaupan merkin ehdottomia kriteereitä on, että tuotannossa ei saa käyttää lapsityövoimaa.

Emmi ja hänen edustamansa järjestö ovat sitä mieltä, että kauppa tai sen lisääminen eivät saisi olla itseisarvoja.

Emmin näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA *Emmin kaltaiset aktivistit eivät vastusta globalisaatiota, vaan haluavat tehdä siitä oikeudenmukaisemman, jotta kaikilla maailman mailla olisi yhtäläiset toimintaedellytykset. He ovat vakavasti otettavia yhteiskunnallisesti valveutuneita nuoria ihmisiä, useimmiten vielä yliopisto-opiskelijoita. Emmin mukaan lapsityövoiman käyttö Bengaliassa on suoraan seurausta monikansallisten suuryritysten ahneudesta ja täydellisestä piittaamattomuudesta ihmisoikeuksia kohtaan.*

VASTAAN *Emmi on tyypillinen kansainvälisten kokouksien ulkopuolella riehuva, globalisaatiota vastustava huligaani, joka välillä turvautuu jopa väkivaltaan vastustaessaan Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ja Maailmanpankin kaltaisia järjestöjä. Hän ei ymmärrä, että kauppa ja kehitysmaiden mukaan ottaminen tiiviimmäksi osaksi maailmantaloutta edistää kaikista köyhimpien maiden kehitystä. Talouden globalisaatio on väistämätöntä ja Emmin kaltaiset ihmiset ovat vain jarru kehitykselle.*

RITVA
Hämäläinen

lapsityövoima-asiantuntija
Kansainvälinen työjärjestö ILO

”ILO on mukana Global Compactissa koska uskomme, että vain tekemällä yhteistyötä yritysmailman kanssa voidaan ratkaista lapsityövoiman hyväksikäytön kaltaisia ongelmia. Lapsityövoiman vastainen taistelu on yksi ILO:n tärkeimmistä tehtävistä. On oleellista saada ammattiyhdistysliikkeet ja yritykset saman pöydän ääreen keskustelemaan asiasta. Myös yritysmailmalla on oma roolinsa lapsityövoiman vastaisessa taistelussa ja Global Compact antaa yrityksille, YK-järjestöille ja ammattiyhdistysliikkeelle mahdollisuuden käydä tätä kamppailua yhdessä.”

YK-JÄRJESTELMÄN tehtävänjaon mukaan ILO on työelämään ja siihen liittyviin yhteiskunnallisiin oloihin erikoistunut järjestö. ILO:n toimialueisiin kuuluu työ- ja elinehtojen parantamiseen ja työllisyyden lisäämiseen tähtäävien kansainvälisten määräysten ja ohjelmien laatiminen. ILO pyrkii edistämään kansalaisten ihmisoikeuksia maailmanlaajuisesti. Se tekee tiivistä yhteistyötä ammattiyhdistysliikkeen ja kansallisten työviranomaisten kanssa. ILO:n tavoitteena on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden saavuttaminen.

Ritvan näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA *On erittäin positiivista, että ILO tekee yhteistyötä yritysmaailman kanssa. Liian usein yksityinen yrityskulttuuri ja julkinen YK-maailma asetetaan vastakkain. Vain tekemällä yhteistyötä voidaan saavuttaa kestäviä tuloksia. ILO:n asiantuntevuus lapsityövoima-asioissa yhdistettynä yritysten todelliseen haluun taistella lapsityövoiman käyttöä vastaan on jo tuottanut ja tulee tuottamaan hyviä tuloksia.*

VASTAAN *On ongelmallista, että ILO tekee yhteistyötä yritysten kanssa, jotka tunnetusti rikkovat sen asettamia työnormeja. ILO:n mukanaolo Global Compactissa auttaa yrityksiä vain parantamaan omaa imagoaan.*

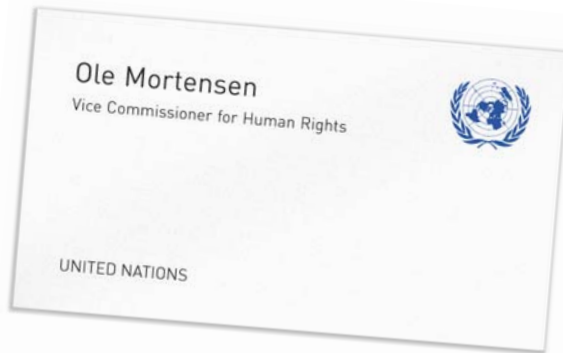
OLE
Mortensen

apulaisihmis oikeuskomissaari
Yhdistyneet Kansakunnat (YK)

”Lapsityövoiman

hyväksikäyttö rikkoo räikeästi ihmisoikeuksia. On huolestuttavaa, että yritys, joka on sitoutunut vastustamaan lapsityövoimaa, jää itse kiinni sen käytöstä. On kuitenkin hyvä asia, että eri osapuolet saadaan nyt saman pöydän ääreen keskustelemaan ongelmasta. Keskustelu ja yhteistyö eri osapuolten välillä on rakentavin tapa päästä kestäviin ratkaisuihin. YK:n tulee maailmanjärjestönä olla keskeisessä roolissa rakentamassa yritysmailman, kansallisten hallitusten ja kansalaisyhteiskunnan välistä yhteistyötä.”

YK ON VUONNA 1945 PERUSTETTU kansainvälinen järjestö, joka koostuu tällä hetkellä 189 jäsenvaltiosta. YK on ainoa maailmanlaajuinen järjestö, joka työskentelee tällä hetkellä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden sekä sosiaalisen kehityksen ja oikeudenmukaisuuden puolesta maailmassa.

YK:ta on kuitenkin kritisoitu sen tehottomuudesta ja byrokraattisuudesta. Ongelmana on myös suurvaltojen räikeä omien etujen ajaminen YK:ssa ja niiden todellisen sitoutumisen puute järjestön kehitystavoitteisiin, kuten köyhyyden poistamiseen.

YK on kuitenkin juuri niin vahva tai heikko kuin sen jäsenmaat haluavat. Nykyisin myös kansalaisjärjestöillä on vaikutusvaltaa YK:n toimintaan. Yhteisistä ratkaisuista riippuu, missä määrin päätöksiä tehdään YK:ssa ja missä määrin sen ulkopuolella - erityisesti rikkaiden teollisuusmaiden kesken.

Olen näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA YK on ainoa kansainvälinen järjestö, joka pystyy kokoamaan yhteen eri osapuolet lapsityövoiman hyväksikäytön vastaisessa taistelussa. YK:lla on tarvittavaa painoarvoa ihmisoikeuskysymyksissä. Lisäksi aloite Global Compactin perustamiseen tuli itse pääsihteeri Kofi Annanilta.

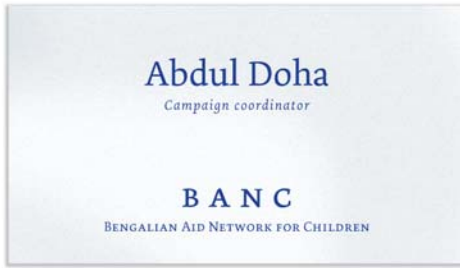
VASTAAN YK on tehoton ja byrokraattinen järjestö, joka toimintatavat perustuvat edelleen kylmän sodan aikaiseen maailmaan. YK ei ole pysynyt mukana maailman kehityksessä, eikä se ole kyennyt sopeuttamaan rakenteita uuden vuosituhannen vaatimuksiin. Esimerkiksi järjestön lukuisat epäonnistumiset rauhanturvaamistehtävissä kuvaavat hyvin, miten tehottomasti järjestö pystyy reagoimaan akuutteihin ongelmiin.

ABDUL
Doha

kampanjakoordinaattori
Bengalian Aid Network
for Children BANC

”Mielestäni on törkeää ja edesvastuutonta, että rikkaat monikansalliset yritykset käyttävät kehitysmaan köyhiä perheitä hyväkseen tavoitellessaan voittoja. Olen myös hämmästynyt, kuinka vaikeaa Bengalian työministeriölle on istua neuvottelupöytään lasten asemaa ajavien paikallisten kansalaisjärjestöjen, kuten BANCin, kanssa. Toivoisin maamme päättäjiltä lisää vastuuta lasten aseman parantamiseksi. Lakeja ja työpaikkoja tulisi valvoa tehokkaammin. Koulunkäynnin tulisi olla ilmaista ja erityisesti tyttöjen koulunkäyntiä tulisi tukea. Huolestuttavinta Bengaliassa on tällä hetkellä se, että maan työministeriö houkuttelee ulkomaisia sijoittajia maahan mainostamalla sen halpaa työvoimaa. Kansamme heitetään monikansallisten yritysten armoille.”

BENGALIAN KALTAISISSA kehitysmaissa kansalaisjärjestöjen ja valtion päättäjien välinen yhteistyö on usein ongelmallista. Vaikutustoimintaa tekevät kansalaisjärjestöt nähdään uhkana maan va-
kaudelle. Ne mielletään poliittiseksi ja niitä pyritään monin keinoin tukahduttamaan.

Niin Bengalian kansalaisten kuin kansalaisjärjestöjenkin luottamus maata jo yli kymmenen vuotta hallinneeseen Liberal Democratic Party- puolueeseen (LDP) on heikko. Valtionhallinto on korruptoitunut: kansalaisten rahaa valuu ministereiden hulppeisiin autoihin, ulkomaanmatkoihin ja huviloihin. Samaan aikaan köyhyys kasvaa ja ihmisten toimeentulomahdollisuudet kutistuvat.

Abdulin näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA Abdulin kaltaiset kansalaisjärjestöaktivistit tekevät tärkeää työtä. *On arvokasta, että heidän edustamansa järjestöt käyttävät Internetiä hyväkseen ja verkostoituvat muiden kansalaisjärjestöjen kanssa. Näin voidaan laajalla rintamalla vaikuttaa lapsityövoiman kitkemiseen maailmassa. Abdul on myös hyvin rohkea ja uhrautuvainen ihminen. Hän riskeeraa oman ja perheensä turvallisuuden arvostelemalla julkisesti maan hallitusta. Abdulin kaltaisia aktivisteja pyritään Bengaliassa vaien-
tamaan laittomin pidätyksin ja tekaistuin syyttein.*

VASTAAN Abdul on pelannut korttinsa hyvin: länsimaisella rahoituksella hän matkustelee kansainvälisissä seminaareissa puhumassa Bengalian tilanteesta. Loppujen lopuksi Abdul on vain kiinnostunut omasta mukavasta tulevaisuudestaan. Keskiluokkaista elämää viettävänä häneltä on myös kadonnut tuntuma oman maansa köyhien perheiden todellisuuteen.

JANG Xu

ompelutehtaan omistaja
Bengalia

”Asun 20 000 asukkaan kaupungissa Durgun suistoalueella. Alueemme on kärsinyt rajuista ilmastovaihteluista: äärimmäisestä kuivuudesta ja rajuista myrskyistä. Tulva tuhosi tämän vuoden satomme täysin. Elättääksemme perheemme, olemme joutuneet etsimään maanviljelyn lisäksi muuta toimeentuloa. Olen kaupunkimme suurin työnantaja, tehtaassanityöskentelee noin 200 ihmistä. Yritteliäisyyteni on tuonut hyvinvointia tuhansille paikallisille ihmisille. Ajat ovat huonot: valtio ei tue köyhiä. Yritän auttaa veljiäni ja siskojaani. Miksei koulunkäynti ole ilmaista? Miksi kansalaiset eivät saa lainaa paikallisista pankeista, jotta voisivat aloittaa oman elinkeinon harjoittamisen? Miksi terveyskeskuksissa ei ole lääkkeitä? Kysyn näitä kysymyksiä erityisesti arvoisalta työministeriltämme.”

JANGIN KALTAISIA YRITTÄJIÄ on Bengaliassa paljon. Paikallisissa yhteisöissä heihin suhtaudutaan kaksitahoisesti: toisaalta ymmärrettään heidän arvonsa työllistäjinä, mutta toisaalta parjataan sitä, miten he laiminlyövät työntekijöitään. Jangin ei tarvitse välittää, vaikkei hän noudata kansallista työlainsäädäntöä. Halpaa ja sopeutuvaista työvoimaa on runsain määrin aina saatavilla.

Jang on kunnostautunut kotiseudullaan esimerkillisenä ja harvinaislaatusena yrittäjänä. Hän on nimittäin osoittanut kunnioittavansa ympäristöarvoja. Hän on ensimmäisenä yrittäjänä omassa kaupungissaan ryhtynyt valmistamaan ympäristöystävällisiä paperipusseja. Täten Jangia kunnioitetaan omassa yhteisössään.

Jangin näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA *Jang on sinnikäs yksityisyrittäjä, joka vaikeista olosuhteista huolimatta pystyy tarjoamaan toimeentulon tuhansille alueensa ihmisille. Ei ole hänen vikansa, että Bengaliassa eletään äärimmäisessä köyhyydessä. Jos hänen ompelutehtaansa tuottaa t-paitoja monikansalliselle Cheap-yhtiölle, on se normaalia globaalia liiketoimintaa ja keino nousta köyhyydestä.*

VASTAAN *Jang on viime kädessä kiinnostunut omasta vaurastumisestaan. Hän maksaa työntekijöilleen alhaisia palkkoja ja vaatii heiltä kohtuuttomia työsuorituksia. Työntekijät tekevät 12-tuntisia päiviä ilman lakisääteisiä taukoja. Jos he sairastuvat, ei sairaspäiviltä makseta palkkaa. Pitkään sairastelleet saavat potkut.*

FATUMA
Kembo

työministeri
Bengalia

”Olemme yrittäneet valvoa lapsityövoiman hyväksikäyttöä Bengaliassa. Olemmehan allekirjoittaneet YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen. Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa olemme kuitenkin puun ja kuoren välissä: velkataakamme on painava ja maan kehittämiseksi kaipaamme kipeästi sijoituksia maamme tuotantoon. Olemme pakotettuja aukaisemaan maamme kansainväliselle kilpailulle. Hallituksellamme on rajalliset mahdollisuudet seurata Cheapin kaltaisten yritysten toimia. Jotta voisimme kohentaa lasten ja köyhien perheiden asemaa, vetoamme länsimaihin: antakaa velkamme anteeksi ja keskittäkää kehitysapuanne erityisesti koulutus- ja terveyssektorille. Nyt koulutukseen varattu raha kuluu ulkomaisten velkojen lyhenyksiin.”

KEHITYSMAIDEN KILPAILUASEMA maailmanlaajuisilla markkinoilla on heikko. Suoria ulkomaisia sijoituksia kaivataan maihin kipeästi. Köyhimpien maiden omaehtoinen tuotanto ja vienti rikkaisiin maihin ei juurikaan ole kasvanut.

Maailman kauppajärjestö WTO ajaa kaupan esteiden maailmanlaajuista poistamista. Vapaakauppasopimukset hyödyttävät kuitenkin enemmän teollisuusmaiden monikansallisia yhtiöitä kuin palvelevat kehitysmaiden tarpeita.

Vuosituhanen vaihteessa kansalaisjärjestöt käynnistivät maailmanlaajuisen Jubilee-kampanjan vaatien köyhien maiden velkojen anteeksiantoa, jotta maat nousisivat köyhyysloukusta. Monet kehitysmaiden hallitukset ovat olleet kampanjan kanssa samoilla linjoilla.

Fatuman näkemykset herättävät seuraavia ajatuksia:

PUOLESTA Kehitysmaiden velkataakka on yksi niiden kehitystä estävä seikka. On kohtuutonta, että köyhät maat maksavat vuosittain miljoonia Yhdysvaltain dollareita kansainvälisille luotonantajille. On myös epäreilua, että samat maat joutuvat nykyisessä tilanteessaan ottamaan lisää lainaa ja kierre jatkuu. Kehitysmaiden velat tulee antaa anteeksi, jotta Fatuman kaltaiset ammattitaitoiset vaikuttajat saisivat toimintaedellytyksiä tehdä kansalaisten hyvinvointia edistäviä yhteiskunnallisia uudistuksia.

VASTAAN Fatuma on palvellut lähes kymmenen vuotta vallassa ollutta LDP-puolueen hallitusta. Vaikka maan hallitus on vakavasti korruptoitunut, ei se tunnu Fatumaa häiritsevän. Hän on tottunut hyvään asemaansa ja rutinoitunut näkemään maansa ongelmat kapeasti. Siitä kertoo esimerkiksi Fatuman kuuluminen maan pääkaupungissa toimivaan eliittirouvien hyväntekeväisyysjärjestöön, joka antaa köyhille lahjoituksia ja järjestää luksushotelleissa köyhyysseminaareja. Tämä on Fatuman näkemys siitä, miten köyhyydestä hänen maassaan päästään.

Sanasto

ARGUMENTOINTI

Mielipiteen tai väitteen perusteltu ilmaiseminen ja puolustaminen vastaväitteiltä. Kaiken poliittisen, filosofisen ja aatteellisen keskustelun ja väittelyn perusta.

AVAINHENKILÖ

Henkilö, jolla on asemansa puolesta mahdollisuus vaikuttaa jonkin asian edistämiseen tai sitä koskevaan päätöksentekoon. Hyödyllinen silloin, kun halutaan vaikuttaa asiaan, jossa lopullinen päätöksenteko tapahtuu hyvin korkealla tasolla.

BOIKOTTI

Painotustapa, joka perustuu taloudellisten tai sosiaalisten suhteiden katkaisemiseen. Esimerkiksi kuluttajaboikotissa kieltäydytään ostamasta jonkin valmistajan tuotteita.

ETIIKKA

Käsitys hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä. Etiikka on myös tiede, joka tutkii tätä käsitystä.

GLOBALISAATIO

Päätöksentekojärjestelmien, markkinoiden ja viestimien asteittainen muuttuminen koko maailman käsittäviksi. Globalisaatio koskettaa siis paitsi taloutta, myös kulttuuria, arvoja ja tapoja. Käytännön merkitys korostuu esim. siten, että

- yksittäisessä maassa tehtävissä päätöksissä ja lainsäädännössä jou-
dutaan ottamaan huomioon kansainvälinen taso
- poliittisessa keskustelussa maailma ymmärretään kokonaisuutena,
jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen
- kansojen, kielten ja kulttuurien välisiä rajoja pyritään eri tavoin ma-
daltamaan kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi

GLOKALISAATIO

Maailmanlaajuisten ja paikallisten kehityksen niveltyminen toisiinsa. Globalisaatio aiheuttaa paineita yhdenmukaistumiseen, mutta myös

vastareaktioita, jotka ilmenevät paikallisuuden vahvistumisena.

KANSALAISAKTIVISMI

Yksityisten kansalaisten tai pienten kansalaisryhmien tietoista ja julkista toimintaa jonkin asian muuttamiseksi.

KESTÄVÄ KEHITYS

Ihmiskunnan nykyisten tarpeiden huomioiminen niin, että tulevilta sukupolvilta ei viedä mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan; tuotteiden valmistaminen ja kuluttaminen siten, että otetaan huomioon luonnonvarojen rajallisuus ja energiatuotannon vaihtoehdot.

KOKOUS

Aktiivinen, etukäteen sovittuja sääntöjä noudattava ja tuloksiin tähtäävä keskustelu- ja päätöksentekotilanne, jossa pyritään todellisiin päätöksiin.

KULTTUURI

Kulttuuri koostuu jonkin alueen väestön yhteisistä ajattelu- ja toimintatavoista, tiedoista ja taidoista sekä asenteista ja arvoista.

LAPSITYÖVOIMAN HYVÄKSİKÄYTTÖ

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia ellei täysi-ikäisyyttä saavuteta maan omien lakien mukaan aiemmin. ILO:n mukaan työnteon ikäraja on 15 vuotta tai korkeampi. Köyhissä maissa ikäraja on kuitenkin 14 vuotta.

Lapset tekevät hyvin monenlaista työtä. Lasten tekemä työ voidaankin erotella ainakin kahteen tyyppiin: lasten tekemä työ (child work) ja lapsityövoiman hyväksikäyttö (child labour).

Lapsityövoiman hyväksikäytöllä tai haitallisella työnteolla tarkoitetaan työtä, joka heikentää jollain tapaa lapsen terveyttä ja kehitystä. Taustalla on aina työnantaja, joka hyötyy taloudellisesti lapsityövoiman hyväksikäytöstä.

LOBBAAJA

Asiantuntija, jolla on edustamastaan asiasta sekä syvälinen tieto että vaikuttamiseen tarvittava suhdeverkosto.

LOBBAUS

Vaikuttamista, joka perustuu avainhenkilöiden tapaamiseen ja heidän mielipiteisiinsä vaikuttamiseen.

LOBBAUSTAI DOT

Taitavan keskustelun, argumentoinnin, viestinnän ja ihmissuhdetaitojen yhdistelmä.

MEDIA

Televisio, radio, video, dvd, lehdistö, kirjallisuus, mainokset, elokuva ja koko viihdeteollisuus yleiseltä nimeltään.

MEDIALUKUTA ITO

Taito käsitellä kriittisesti joukkoviestimien välittämiä sanomia.

MONIKANSALLINEN YHTIÖ

Monikansallisella yhtiöllä on tuotantoa, markkinointia sekä osto- ja/ tai tutkimustoimintaa useammassa kuin yhdessä maassa.

MORAALI

Käytännön tekoja, joita ihminen tekee arvomaailmansa pohjalta. Yhteisesti määritellyt säännöt, joita yhteisön jäsenet noudattavat.

MIELENOSOITUS

Luvanvarainen ja rauhanomainen tapa ilmaista julkisesti mielipiteensä. Ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta on tehtävä Suomessa suullisesti tai kirjallisesti ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään kuusi tuntia ennen kokouksen alkamista.

Yleisellä kokouksella tarkoitetaan mielenosoitusta tai tilaisuutta, johon muutkin kuin kutsutut henkilöt voivat osallistua.

PÄÄOMA

Talouselämän käsite, joka tarkoittaa a) fyysistä pääomaa eli tuotantovälineitä ja infrastruktuuria b) luontopääomaa eli raaka-aineita, luonnonvaroja ja ympäristöä sekä c) inhimillistä pääomaa eli työvoimaa, ihmisten tietoja, taitoja ja osaamista.

RATIFI OIDA

Hyväksyä tai vahvistaa esimerkiksi laki tai päätös.

SANANVAPAAUS

Kansalaisen oikeus sekä ilmaista vapaasti mielipiteensä että saada vapaasti tietoa.

VALMISTELU

Päätettäväksi tulevien asioiden valmistaminen äänestystä tai muuta päätöksentekoa varten.

VASTUU

Eettisissä valinnoissa vastuu on tekijällä itsellään. Laajasti ajateltuna ihminen on vastuussa omasta itsestä, toisista ihmisistä sekä luonnon ja ympäristön hyvinvoinnista.

VUOROVAIKUTUSTAITO

Kyky toimia viestintätilanteessa vastapuolen ja tilannetekijät huomioidulla tavalla.

VÄHITEN KEHITTYNYT MAA (LEAST DEVELOPED COUNTRY)

Kehitysmää, jossa tulotaso, teollisuustyöntekijäin määrä työvoimasta sekä lukutaitoisten osuus väestöstä ovat kaikki huomattavan alhaisia. YK on vahvistanut yli 40 maan kuuluvan tähän ryhmään.

YHDISTYS

Rekisteröity yhteisö, joka pyrkii päämääriinsä laillisin keinoin.

YHTEISKUNTAETIIKKA

Pyrkii määrittelemään hyvän valtion/yhteiskunnan toimintatavat, velvollisuudet ja oikeudet.

YK:N IHMISOIKEUKSIEN JULISTUS

Vuonna 1948 säädetty julistus, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus tiettyihin perusasioihin. Julistus kieltää kidutuksen ja syrjinnän ja takaa vapauden, naisten ja lasten oikeudet sekä uskonnon- ja omantunnonvapauden.

SANASTON LÄHTEET:

[HTTP://WWW.VALTIKKA.NET](http://www.valtikka.net)

ERVASTI, VEIKKO, KYTÖMÄKI, JORMA, PAANANEN, JUHANI: GLOBUS. ALUEIDEN MAAILMA. WSOY. 2002.

HALME, LASSE, PARVIOLA, JARNO, SJÖBLÖM, TOM, VAARAMO, RIITTA: ETIIKAN YDINKYSYMYKSIÄ. WSOY. 2002.

KOKOONTUMISLAKI (530/1999)

MATTILA, PÄIVI: LAPSEN TYÖLLÄ, 1998.

Global Compactin yhdeksän periaatetta

Global Compact on YK:n hanke, jonka tarkoituksena on rohkaista ja edistää eettisiin periaatteisiin pohjautuvaa yritystoimintaa. YK:n pääsihteeri Kofi Annan haastoi Sveitsin Davosissa vuonna 1999 yritysmaailman noudattamaan hankkeen suosituksia. Global Compactissa mukana olevien yritysten tavoitteena on noudattaa yhdeksää periaatetta, jotka liittyvät ihmisoikeuksien noudattamiseen, työskentelyolosuhteiden valvomiseen ja ympäristön huomioimiseen.

Ihmisoikeudet

Vuonna 1999 YK:n pääsihteeri kehotti maailmankaupan edustajia:

- 1) tukemaan ja kunnioittamaan kansainvälisten ihmisoikeuksien suojelemista omilla vastualueillaan*
- 2) varmistamaan, että niiden omat yritykset eivät ole osasyllisiä ihmisoikeusrikkomuksiin.*

Työ

- 3) vaalimaan yhdistymisvapautta ja tukemaan työehtosopimusneuvotteluoikeuden tehokasta tunnustamista*
- 4) pitämään kiinni kaikenlaisten pakkotyön ja pakollisen työn muotojen poistamisesta*
- 5) tukemaan lapsityövoiman hyväksikäytön tehokasta poistamista*
- 6) kannattamaan syrjinnän poistamista työhönoton ja ammatinharjoittamisen yhteydessä.*

Ympäristö

- 7) tukemaan varotoimet huomioon ottavaa lähestymistapaa ympäristöä koskevien haasteiden yhteydessä*
- 8) tekemään aloitteita, jotka edistävät vastuullisempaa suhtautumista ympäristöön*
- 9) kannustamaan ympäristöystävällisten teknologioiden kehittämistä ja levittämistä.*

Michael McGordon

Managing director

CHEAP INDUSTRIES LTD

Fatuma Kembo

Minister of Labour

GOVERNEMENT OF BENGALIA

CGB

PAOLA ROSELLI
EXECUTIVE DIRECTOR

CONSORTIUM FOR GLOBAL BUSINESS

Ole Mortensen

Vice Commissioner for Human Rights

UNITED NATIONS

M.R.K.P!

Emmi Kivenniemi

Kampanjavastaava

MAAILMAN REILUN KAUPAN PUOLESTA!

Ritva Hämäläinen

Head of Research
Child Labour Unit

INTERNATIONAL LABOUR ORGANISATION

Abdul Doha

Campaign coordinator

BANC

BENGLIAN AID NETWORK FOR CHILDREN

**JANG
XU**

Managing director

XU-WEAR

Michael McGordon

CHEAP INDUSTRIES

Emmi Kivenniemi

MAAILMAN REILUN KAUPAN PUOLESTA

FINLAND

Ritva Hämäläinen

ILO

Ole Mortensen

UNITED NATIONS

Abdul Doha

BENGALIAN AID NETWORK FOR CHILDREN

BENGALIA

Jang Xu

XU-WEAR

BENGALIA

Fatuma Kembo

MINISTRY OF LABOUR

BENGALIA

Paola Roselli

CONSORTIUM FOR GLOBAL BUSINESS
